

bus quasi Dijs libasse Ioann. Stobæus (15) scribit: Idemque, (16) parentes post Deum plurimi fieri, quasi secundos, ac terrestres Deos esse, & quasdam velut Deorum imagines. Vnde non omnino carere ratione videtur, quorundam Philosophorum sententia, qui vt Agellius (17) refert, ita patri obsequendum existimabant, vt nihil in omnibus eius iussis à filio detrectare liceret. Quam in rem Pontanus (18) plurima, nonnulla etiam Tiraquel. (19) scripsit. Nèque quod Simplicius Epiæcteti interpres opinatur, qui vt Guillelmus Fornerius (20) I. C. non incelebris tradit, cum rationem inquireret propter quam patruus Thius appelletur (quod nostrati Tio respondet) ait: *Quod cum patres liberis sint quasi Deo, id est, Dei, qui tum proximè ad eos accedunt, & non patrum & avunculi appellati sunt. Et quamvis metu divina maiestatis, parentes Deos nominare desierimus, veteris tamen eius notæ vestigia in patruorum appellatione remanserunt.* Quæ omnia in causa sunt, vt non ineptè tentare videatur Franc. Conanus (21) filios, dum in patris manu & ditione consistunt, in parentum sacris (22) constitutos vocari, non, quòd eorundem privatorum familiarumque sacrorum participes essent, vt alij voluerunt, (23) sed quod filio pater in cuius potestate est, sacrum quoddam & venerandum simulachrum, vt ex supra dictis colligitur, videri, & iudicari debeat. Quinimo & patres mortuos apud Romanos loco numinum à filijs habitos, & inter Penates relatos, latè Casaubonus (24) ostendit. Accedit his, quod pietatis & venerationis ratione semota, non potuit parricidij crimen atrocissimis pœnis non coerceri; nam si quòd natura inter nos cognationem quamdam constituerit, cum nos, vt inquit Seneca, (25) *ex eisdem, & in eadem gigneret*, hominè homini insidiari nefas esse Florentinus (26) concludit, & vt Cicero ait: *Si hoc natura perscripsit, vt homo homini, ob eam causam quòd homo sit, consultum velit: certè violare alterum lege natura prohibemur.* Quanto censeri debuit gravius, iniquiusque, filium in patrem, cui non generali humanitatis ratione dumtaxat coniungitur, sed eandem cum eo personam, eandem vocem, atque idem corpus habere putatur, (27) contra divinas om-

(15) Ioan. Stob. ser. 42.

(16) Idem Stob. ser. 77.

(17) Agell. lib. 27 cap. 7.

(18) Pontan. lib. de obedientia.

(19) Tiraq. de pœn. temp. caus. 34. n. 23

(20) Forner. lib. 13 select. c. 14.

(21) Conan. lib. 23 c. 13. nu. fin.

(22) L. cum oportet in princ. C. de bon. quæ, li. 6. l. filia licet. C. de collat. l. 1. §. fin. C. de ann. excep. cum alijs.

(23) Alciat. I præ term. Brissl. lib. 17. ver. in sacris. Forca dial. 15. nu. 1. Pinel. in Rub. C. de bon. 2 p. ex n. 4. vide etiã de sacris patern. Revard. lib. 2. coniectaneor. cap. 11.

(24) Casaub. in notis ad Sueto. & rursus in notis ad Capitol. pag. 108.

(25) Senec. 2. epist.

(26) Florent. I. C. in l. vt vim, de iust. & iur. facit l. non tantum 6. D. de appellation.

(27) L. fin. C. de Imp. l. eum scimus, C. de agric. & cens. lib. 11. §. ei vero, inst. de inutil.

nes, & humanas leges favire? Hostem ne alij prælio laceſſerent, quàm qui ſacramento tenerentur, cautum apud Romanos Coelius (28) commemorat, qui in hoc eos præmonſtrare voluiſſe docet, ne hoſtem quidem interfici oportere, ni adigat ſumma & ea legitima neceſſitas. Vnde & Chryſtantam collaudavit Cyrus, quòd hoſtem interfecturus, iam elatum in cædem gladium revocaſſet, eo quòd receptui canere auდიſſet. Quo igitur pacto præteri inulta eius immanitas poterit, qui non hoſtem, ſed patrem à quo genitus, & educatus eſt, propter eam tantum cauſam occiderit, quòd ab eo vitam acceperit? aut quo modo hanc pluſquam belluinam feritatem non execrabimur? cum Seneca (29) homines hominibus infeſtos eſſe miretur, dum inquit: *Si quaſierit aliquis, quæ cauſa hominem adverſus hominem in facinus coegit? nam nèque feris inter ſe bella ſunt; nec ſi forent, eadem hominem deceant, placidum, proximùmque divino genus. Quæ tanta vos feri ira, cum vna ſtirps, idemque ſanguis ſitis? vel quæ furia in mutuum ſanguinem egere? Parentes, inquit Tullius, (30) cariſſimos habere debemus, quòd ab his vita, patrimonium, libertas, civitas tradita eſt. Et Plato: *Fas eſt, ait, parentibus prima & maxima debita, omnium antiquiſſima debitorum, perſolvere; putare enim quiſque debet, omnia quæ poſſidet eorum eſſe, qui genuerunt, & educarunt.* Vnde pulchrè Diogenes ille Cynicus, vt Laertius (31) recenſet, quemdam qui patrem deſpiciebat videns: *Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui debes hoc ipſum quod tibi placeas.* Cur ergo à filijs hanc, quam naturali iure debent, antidoralem obligationem (32) non exigemus? aut cur non ſolum non præſtitas educationis vices, ſed ereptam parentibus vitam, quam omnino curare debuerant, ſeveriſſimis pœnis non vindicabimus? cum talia fecerint, *qualia, vt Iuſtiniani (33) verbis vtar, irrationabilia etiam amovent animalia.* Nota eſt namque inſignis Ciconiarum in parentes pietas, quæ, vt Iulius Solinus, (34) & alij plurimi auctores retulerunt: *Quantum temporis impenderunt ſœtibus educandis, tantum & ipſa a pullis ſuis invicem aluntur.* Vnde & à pietate apud Hebræos nomen *Chafidih* ipſas inveniriſſe admonet Petrus Faber. (35)*

Et à Petronio Arbitro, (36) *Pietati cultrices*, dicuntur. Et à Divo Ambrosio (37) ex Romanorum usu piæ aves cognominantur. Cuius verba, quæ merito aurea Baptista Pius (38) appellat, præteriri nisi impiè, non possunt: *Aves, inquit, non erubescunt reverendi senis membra portare. Est enim vetura pietas, quod eò usque frequenti testificatione percrebuit, ut congruè mercedem remunerationis invenerit. Nam Romanorum usu pia avis vocatur: & quod vix vni Imperatori Consulto Senatus delatum dicitur, hoc istæ aves in commune meruerunt. Pios enim filios, patrum prius oportuit iudicio prædicari. Habent etiam & universorum suffragia: nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργους dicitur, πελάργος enim Ciconia nominatur.* Sed ut Andreæ Alciati (39) nobilissimum de hac re emblemata præteream, & nihil de Meropibus dicam, quæ ut Aristotel. (40) Ælianus, & alij testantur, hac etiam iustitia, sive pietate longè latèque præstant, & parentes non senescentes modò, verùm etiam simul ac datur facultas, exire è nido non sinunt, & educationis vicem reddentes proprijs, laboribus pascunt: Non possunt non aptissimam, his, quæ de filiorum erga parentes pietate retulimus, Magni Aurelij Cassiodori (41) epistolam subdere, quæ, verè fateor, summo me gaudio delibutum reddidit, & mirabili voluptate perfudit, nec minori, ut arbitror, lectorem perfundet. Ea igitur, vindictam ab impijs filijs omnino sumi debere, his elegantissimis verbis ostendit.

SYMMACHO PATRICIO THEOD. REX.

Quis possit accusare iam reliqua, si pietatis nomina probantur esse crudelia? Negligitur levis reatus, cum tragœdia criminis magna tonuerit, nec aliquis nititur, quod parvum est vindicare, si delicta summa respiciantur evadere. Inimicum trucem ratio ipsa professionis ostendit, iratum plerùmque poteris invenire collegam. Inobedientem verò filium declinare pœnas non permittit humanitas. Ubi est illa natura vis, quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? Ferarum catuli sequuntur parentes, à cespite suo virgulta non discrepant, propago vitis propria servit origini, & discrepat homo à suo fusus initio! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam possunt obligare per-

(36) Pet. Arb. in satyr.

(37) D. Ambros. in exam. lib. 5.

(38) Baptist. Pius annot. c. 69.

(39) Alc. embl. 38 & vide Cœl. lib. 11. c. 17. Petr. Crin. de hon. disc. lib. 4. c. 13. Sim. Maiol. in dieb. canic. colloqu. 6. pag. 223.

(40) Arist. de ani. lib. 9. cap. 13. Ælian. lib. 11. de animal. cap. 30. Plin. lib. 10. capit. 33. Suid. in ἀντιπελάργους Pet. Fab. supr.

(41) Cassiod. lib. 2. epist. 4.

(42) Lassaverint
reponendum con-
tendit Christoph. Co-
lerus parerg. ca. 30.

sonam? Nutriuntur à parvulis, ipsis laboratur, ipsis divitiæ conquiruntur: Et cum sibi unusquisque credat abundare quod possidet, cum à patribus adhuc quæritur, pro altera potius atate peccatur. Proh dolor! non merebimus eorum affectum, pro quibus subire non recusamus exitium? Maria ipsa sævis tempestatibus excitata, genitoris cura non refugit; ut peregrinis mercibus acquirat, quod propriae soboli derelinquat. Aves ipsæ, quarum vita semper in escis est, naturam suam extranea sorte non maculant. Ciconia redeuntis anni ingiter nunciatrix, ei sciens tristitiam hyemis, lætitiæ verni temporis introducens, magnum pietatis tradit exemplum. Nam cum parentes eorum pennas senio coquente laxaverint, (42) nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inveniri, plumis suis genitorum membra frigida refoventes, escis corpora lassæ reficiunt. Et donec in pristinum vigorem alis grandæva redierit, pia vicissitudine iuvenes reddunt, quod à parentibus parvuli susceperunt. Et ideò non immeritò longa vita servantur, qui pietatis officia non derelinquunt. Perdicibus etiam mos est, ova perditæ per alterius matris damna sarcire, ut adoptione alienæ sobolis, incommoda suæ reparèt orbitatis; sed mox ut nati fiduciam habere cœperint ambulandi, ad campos exeunt cum nutrice, qui ut fuerint materna voce commoniti, ovorum suorum potius genitricem petunt, quamvis ab alijs, furtivis factibus, educentur. Quid ergo homines facere debebunt, quando & hanc pietatem avibus inesse cognoscunt? Romulum itaque, qui facti sui acerbitate pollutus, nomen fœdat Romanum, ad vestrum facite venire iudicium. Et si eum patri suo Martino manus iniēcisse constiterit, protinus legitimam sentiat ultionem; quia ideò elegimus mores vestros, quia crudelibus parcere non potestis. Quando genus pietatis est, in illos dstringere, qui contra naturam ordinem, sceleratis se docentur actionibus miscuisse.

(43) Ant. Sabell.
memorab. tit. de
piet. in parent.

(44) Iacob. Menoc.
lib. 6. præsump. p.
Torres in philos.
princ. li. 4. per tot.

(45) Polyb. li. 1. in
princip.

Hæc Calsiodorus. Cuius elegantissimis verbis similia alia Antonij Sabellici, (43) & plurimi pientissimorum filiorum erga patres exempla, lectori forsitan non ingrata, subijcerem, nisi id iam antea diligenter præstitisset Iacob. Menochius, (44) & ut Polybius (45) ait: *Minimè necessarium esse putarem, ut de his quæ rectè, & à multis dicta sunt, denuò sermo habeatur.*

CAPVT TERTIVM.

Naturales quoque, & extra matrimonium procreatos liberos, æquè ac legitimos parricidij teneri. De spurijs & incestuosis quosdam contrà sentire. Nos pluribus in vtràmque partem expensis, nullam quoad hunc casum liberorum differentiam faciendam. Serio docemus. Naturam æqualem filijs omnibus esse. Nullum parentem à filio in ius vocari permitti, quid quid alij opinentur. De spurijs plura scitu non indigna.

NATURALES liberos, hoc est, qui citra matrimonium generantur, nulla à legitimis distinctione, quoad foedus naturale, discerni, multis in locis Iustinia. (1) admonuit. Nèque id sine magna & gravi ratione, siquidem lex civilis, aut legitimorum solemniū defectus, naturæ vim mutare, aut stimulos naturales retundere nequit: (2) Vnde Dionysius senior, apud Plutarch. (3) nullo iure civili, nec ipsa quidem principis auctoritate naturalia iura dirimi posse dicebat. Quò fit, vt cum parentum veneratio, debitæque eis à filijs pietas, ex ipsis naturæ fontibus scaturiat, sitque lex hæc, qua colere & suspicere parentes iubemur, vt Cicero (4) alias inquit: *Non scripta sed nata, quam non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus;* æquè naturales liberi, ac ij, qui ex iustis nuptijs procreati fuerint, parricidij pœna teneatur. Quod concors scriptorum omnium schola (5) recepit, & non inefficacibus argumentis probari potest. Videmus namque iura, quæ cullei pœnam asperri- mo huic crimini irrogandam statuunt, naturali parentum appellatione vsa fuisse, & personas quæ in hoc incidunt scelus naturaliter designasse, quo casu non civilium legum dispositionem, sed naturam ipsam inspicimus, vt ex Paul. (6) responso colligitur. Rursus, & si naturalium, & legitimorum parentum inæqualis sit erga filios potestas, tamen vt verbis utar Vlpiani, (7) pietas eis æqualis debetur, atque ideo in

(1) Iustinia. auth. quib. modis. nat. ef. leg. §. si quis verò no habens. & auth. quib. modis effiui. §. si quis ergo filios.

(2) L. eas de cap. min. §. sed naturalia inst. de iur. nat. l. amicissimos 36. §. Lucius, de excus. tut.

(3) Plut. in Apoph. theg. reg. & imp.

(4) Cic. de defension. loquens pro Mil.

(5) Vt constat ex relatis à Greg. Lop. in d. l. 12. verb. al. si jo. Tul. Clar. §. parricidium, nu. 1. Plaz. de delict. c. 2. in 12 Vel. c. 27. in 2. Tirag. de pœn. tem. caus. 20. in l. 2. & in l. si vna quam, verb. do naturalis. l. 1. 235. Foru. Garcia de vlt. fin. illat. 2. Ant. Go. 3. rem. c. 2. nu. 3. & Tiber. Dec. lib. 9. crimin. ca. 8. nu. 8. qui idem tradit in patre nat. occidente filium.

(6) Paul. in l. tutela, de cap. minu.

(7) Vlp. in l. 4. de curat. furios.

(8) L. 4. D. de in ius vocan. l. fin. C. eodē, & de modo vocan. in ius vide.

(9) d.l. 4. in fin.

(10) Paul. in l. parentes 6. de in ius vocan.

(11) Idem Paul. in l. adoptiv. 14. vers. vnde nec vulgo, D. de ritu nupt.

(12) Princ. inst. de nupt. l. cum ancill. C. de incest. nupt. l. quod attinet, de reg. iur.

(13) Venul. in l. hos accusare 12. §. item nec lex, D. de accusat.

(14) Alciat. lib. 4. parerg. c. 5. Merce. li. 2. opin. c. 7. Cōna. lib. 2. c. 16. nu. 2. Pa-leol. de noth. c. 17. & 18. Mant. in En-chir. c. 182.

(15) Paul. in l. quia semper, de in ius vocan. l. filium eū, de his qui sunt sui.

(16) Modest. in l. vulgo 23. de stat. hom.

(17) Iust. in §. penult. Inst. de nup.

(18) Plur. in probl.

(19) Ant. Conc. li. 2. successivarum lect. c. 11. & Hotto. in disp. de spurij, & omnino vidēd. Cuiac. lib. 5. obser-vat. cap. 6.

(20) Sylvest. in d. §. pœn.

(21) Laert. in vita Aristippi.

edicto de in ius vocando, quo pudori parentum parcitur, (8) ne violenta illa manus prehensione, & obtorto collo rapi in ius à liberis possent, naturales etiam parentes hoc privilegium habere Vlpianus (9) ex Labeone nos docet; & apertius Iul. Paul. (10) reddita, quæ maximè ad rem nostram conducit, ratione, sic inquires: *Parentes naturales in ius vocare nemo potest: vna est enim omnibus parentibus servanda reverentia.* A quo non longè abest quod ipse Iulius Paul. (11) alibi tradit: *Vulgo quæsitam filiam, naturalem patrem ducere uxorem non posse: Quoniam in contrahendis matrimonijs, naturale Ius & pudor inspiciendus est, contra pudorem est autem, filiam uxorem suam ducere.* Denique in ipso de quo agimus crimine, servum, licet nec civiles, & legitimas nuptias, (12) sicut nec alia, quæ iuris erant Romani, cognoscat, à filio tamen occisum, lege Pompeia de parricidijs vindicari, Venuleius (13) Iurisconsultus scribit: *Sed cum natura, inquit, communis est, similiter & in eos animadvertetur.* Nèque ad-versatur, quod naturales liberi, præsertim non ex concubina domi retenta, sed vulgo concepti, atque procreati, quos vt Andreas Alciatus, (14) & alij observarunt, *Nothos* appellare solemus, patrem habere non intelligantur, atque ita nèque parricidium committere possint: cum vt Paulus (15) ait: *Pater is tantum sit, quem nuptiæ demonstrant.* Et vt Modestinus: (16) *Vulgo, quæsitam patrem demonstrare non possint.* Vnde proverbiali carmine dicitur.

Cui pater est populus, non habet ille patrem.

Et filij isti, si Iustiniano (17) credimus, incertum patrem habent, & spurij solent appellari, quasi sine patre filij, eo quod olim, vt scribit Plutarchus (18) (quamvis Antonius, Conc. (19) alias Etymi rationes inquirat) spurius his notis. S. P. designari solet, quasi patrem non habens, vnde spurij nomen ei inditum est. Non quia filij sine patre esse vlla ratione potuerint: sed quia, vt Sylvester Aldobrandinus (20) eleganter cum Theophilo notat: *Ob numerum eorum, qui cum matribus eorum consuetudinem habent, patres habere non intelliguntur.* Quamobrem Aristippus, auctore Laertio, (21) cum illi meretrix diceret, abs te gravida sum facta: nihilo

(inquit ille) magis hoc nosti, quàm si super spinas densissimas incedens diceres: Ista me pupugit. Diogenes autem, eodem Laertio (22) teste, conspicatus meretricis filium, lapidem in turbam conijcientem; Cave, inquit, ne patrem ferias. Quo respicientes Athenienses, Cecropem, qui primus unam unum iunxit in matrimonium, & concubitus vagos coercuit, duplicis naturæ, ut Suidas, (23) & Athæneus memorant, esse finxerunt; ut superiore parte virum referret, inferiore foeminae speciem ostenderet; significantes per matrimonium homines non matrem tantum, sed & patrem etiam cognoscere posse. Nam etsi quoad civiles effectus patriæ potestatis, & successionum iura, hæc omnia quæ diximus vera sint, & vulgo suscepti filij pro non filijs sint, & patrem habere non videantur. Quoad reverentiam tamen, & obsequium parentibus debitum, & reliqua alia, quæ ex natura ipsa descendunt, naturales liberi nihilo à legitimis differunt, (24) & violatæ pietatis pœnas æqua lance perpeti debent. Cum interdum, & ipsi vehementius quàm legitimi à parentibus diligantur, ut Pelopæ, & Hebij exemplis adductis ostendit Plutarch. (25) Cùmque non deficiant in iure, ut Paleotus, (26) & Mascardus docent præsumptiones, & argumenta, quibus filiorum etiam naturalium pater cognosci, & probari plenissimè queat. Nèque oporteat meliorem esse causam naturalium quam legitimorum, & contra Iustiniani (27) sanctionem, *plus habere castitate luxuriam*. Ex quibus explodenda est Bart. (28) Imolæ. Angel. Alex. & aliorum opinio, qui incestuosos filios, & ex illegitimo coitu procreatos, parridij crimen nequaquam incurrere constanter defendunt. Nam etsi hi patrem quòque habere non censeantur, quòd talem habeant quem habere non licet, unde & ex Solonis legibus nihil parentibus debebant, à quibus solam infamiæ labem accepissent, quæ apud Athenienses, ut Claudius Minoes (29) refert, adeò gravis existimabatur, ut locum quemdam haberent quo spurij seorsum ab ingenuis exerceri essent soliti, quem Cynofargem appellabant: nam contaminari nobilitatem spuriorum consuetudine verebantur. Adhuc tamen ego in contrariam sententiam ma-

(22) *Idem in Diog. Cyni.*

(23) *Sui in Kēnoy Athen lib. 12. c. 1. quamvis Cael. Rho. lib. 1. lect. antiq. ca. 14. aliam huius rei causam tradas.*

(24) *Vt constat ex sup. citat. iuribus, & ex auctoribus congestis à Tiraqu. d. caus. 20. nu. 12.*

(25) *Plut. in parallel.*

(26) *Paleot. de not. & spur. c. 26. Masc. de prob. concl. 791*

(27) *Iust. in auth. de rest. & ea quæ parit. §. fin.*

(28) *Bart. in l. Divus, de parr. Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus, ad Trebel. Alex. in d. l. Divus, & in conf. 143. vol. 1. Ias. in §. pœn. nu. 61. inst. de act. Specul. in tit. de accusat. §. 1. & alij relati à Plaz. d. c. 22. num. 12. Per Gerar. sing. 2. in fin. Tiber. Dec. li. c. crim. c. 15. num. 30.*

(29) *Claud. Min. ad embl. Alc. 138.*

(30) *Bald.* in c. 1. §. naturales si de feu. fuer. contr. inter dom. & vass. *Greg.* in d. l. 12. par. verb. al filio. *Covarr.* qui alios refert. de spō fal. 2. p. c. 8. §. 6. nu. 2. *Plaz.* d. c. 22. nu. 12. & 13. *Fortun.* de vlt. fin. illat. 7.

(31) d. l. hos accusare, §. omnib. D. de accusat.

(32) Auth. ex cōplexu, C. de incest. & nefar. nup. quā conatur à duritia defendere *Madera* animad. c. 32.

(33) *Connan.* d. lib. 2 c. 16.

(34) L. & nihil 54 D. de rit. nup. c. difcretionem, de eo qui cogn. consang. vx. suæ. Vide *Tiber.* Dec. li. 9 crimin. c. 9 n. 11. qui hinc fervorum filios parr. teneri ait.

(35) *D. Aug.* de bono coniug. c. 16. rel. in cap. sicut 32. q. 4.

(36) cap. cum haberet, de eo qui dux. in matr. *Socin.* conf. 161. *Covarr.* sup. *Paleor.* de not. c. 48.

(37) L. 1. §. ius nat. D. de iust. & iur. princ. inst. de iur. nat. c. ius naturale. 1. dist.

(38) *Accurs.* in l. quia semper de in ius vocan.

(39) *Angel.* in §. pœn. instit. de act. *Zassius* in l. 4. §. prætor ait. D. de in ius vocan. (40) *Paul.* d. l. parent. de in ius vocan.

(41) *Azo* in sum. C. de in ius vocan. *Ias.* d. §. pœnal. nu. 61. *Fort. Gar.* de vlt. fin. iur. illat. 7. vers. quinimo contrarium, *Sylvest.* d. §. penult. inst. de nup. (42) L. 4. & l. is cui 9. D. de in ius vocan.

nibus, & pedibus eo; & filios, quantumvis incestuosos, & ex damnato coitu generatos, parricidij reos esse posse, cum Baldo, (30) *Greg. Lopez*, *Covarruv. Plaza*, & alijs verius existimo. Communis namque est, ut diximus, omnium filiorum natura, (31) & licet lex civilis huiuscemodi liberos tantum abhorreat, ut neque ali à parentibus debeant; (32) tamen ut graviter & doctè inquit *Franc. Connanus*: (33) *Lex natura nullis se angustijs includi passa est, eodè iure filios omnes, quomodocùmque nati essent habuit. Tam pater est eius instituto, qui ex concubina, meretrice, ancilla, consobrina, quã qui ex iusta vxore liberos suscepit.* Unde & ex simili coitu, naturalis coniunctio, & affinitas nuptias prohibens, nascitur, (34) & filius quamvis per incestum susceptus, non idè filius esse desinit, quoniam, ut ait *Augustinus*: (35) *Semen hominis ex qualicùmque homine Dei creatura est: & eo malè utentibus, malè erit, non ipsum aliquando malum erit.* Quò fit, ut & ali ex Pontificijs decissionibus debeat, (36) iuxta iuris naturalis præcepta, (37) & omnino, eodem iure dictante, parentibus obedientiam & pietatem præstare teneatur, paritèrque ac legitimus, si asperrimum parricidij crimen commiserit, cullei pœna plectatur. Neque turbor *Accursij* (38) sententia (quæ supradictos auctores decepisse videntur) existimantis, incestuosos, & illegitimos, sive adulterinos liberos, non teneri reverentiam parentibus exhibere, atque adè illos sine venia in ius rapere posse: nam etsi *Accursij* iudicium, *Angelus*, (39) & *Zassius* commune esse testentur, contraria tamen opinio magis iuris regulis consentanea videtur; neque enim frustra *Paulus* (40) generaliter loquitur, dicens: *Una est enim omnibus parentibus servanda reverentia*, nisi ut quoscùmque parentes à quibuscùmque filijs vocari non posse significaret, provt contra *Accursium* optimè cum *Azone*, (41) *Iason* defendit, & eleganter *Fortun. Garc. & Sylvest. Aldobrandinus*. Et cum patronum etiam ex fideicommissi causa manumittentem, ob solum libertatis beneficium in ius vocari *Prætor* prohibeat, (42)

cur

cur non quemcumque parentem, à quo filius habuit ut viveret, eodem honore donabimus? Præsertim cum ipsa gravitate, ut Maynus (43) considerat, ætatèque plerumque grandiori, parentes commendentur; quod nedum filios, verum & extraneos quodammodo ad reverentiam inducit. Unde Ovidianum (44) illud

*Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.*

Cui ad stipulatur Juvenal. (45) dum inquit:

*Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, &c.*

Et alia quæ de senectutis veneratione Corraf. (46) Connan. Tiraquel. & alij scripserunt. Quibus addo, quod de nothis in hunc sensum scribit Euripides: *Nothum genus habet nomen culpabile, natura verò equalis est.* Planè adoptivi filij cum in eis ea cessent, omnia quæ supra retulimus, parricidij non tenebuntur, ut doctè, & latè Tiberius Decianus (47) observat.

CAPVT QVARTVM.

Proscriptum Patrem, quem bannitum vocant, à filio citra parricidij crimen, quidquid alij arbitrentur, occidi non posse. Hoc varijs rationibus & exemplis corroboratum. Limitari tamen ubi pater in patriam, aut Principem aliquid hostili animo moliretur, nec alia remedij via daretur. Expenduntur in hanc rem elegantissima Marcelli, Ciceron. & aliorum testimonia. Patriæ nos plùs quàm parentibus debere. Maiorem parentem à Varrone appellari. Qui obiter declaratur. Hoc etiam exemplis adstructum.

LLVD etiam magnis scribentium concertationibus disputatur, an filius citra parricidij crimè, proscriptum patrem (quem Bannitum vocant) occidere possit? In qua quæstione, aientium, & negantium auctorum sententiæ reperiuntur, quos ut compendio referam, Ludovicum Carrerium, (1) Petrum Plazam, & ab eis omissum Tiraq. allego. Sed tandem in eam

(43) *Lud. Mayn. li. 2. act. c. 44.*

(44) *Ovid. 5. fast.*

(45) *Juven. saty. 13*

(46) *Corraf. de iure civil. in artem red. 2. p. c. 6. Connan. 1. comm. c. 9. nu. 3. Tiraq. de nob. c. 19. & de primogen. in præfat. à n. 75. Madera de las excel. de España, cap. 3. in princ.*

(47) *Tiber. Decian. lib. 9. crim. c. 9. n. 5.*

(1) *Carrer. §. de homicidio, ver. 9. que ro. nu. 26. Plaza de delict. c. 22. nu. 14. Tiraq. de poen. tem. caus. 20. nu. 6. & 7. Catel. Cor. in memo. rab. ver. Bannitus, el 3.*

(2) *Bar.* in l. si adulter. §. liber. de adult. & in l. minime de relig. *Ange.* in auth. de incest. nup. in princ. *Ioan. de Portona.* in l. qui servum, de verb. *Paulus Cast.* in l. 1. §. ius autem, de iur. & iur.

(3) Vt constat ex *Carrer.* & *Plaza* vbi supr.

(4) *L.* postlimin. §. si ius, de captivis.

(5) *L.* ius autem, D. de pact. J. iura sanguinis, de reg. iur.

(6) Quos refert *Tiraq.* sup. n. 8. cum sequent. *Mend.* de arbitr. q. 20. nu. 45. & relati à *Cened.* in collect. 20. ad decretum, num. 2.

(7) *Leg.* non quid quid, de iudic.

(8) *Agellius* lib. 5. noct. attic. c. 13.

(9) *Modest.* in l. si adulterium, §. libert. D. ad leg. Iul. de adult.

(10) *Paul.* in l. 2. D. de receptor.

(11) *Valer. Maxim.* lib. 9. cap. 11. *Coel. Rhod.* libr. 11. lect. ant. c. 17.

(12) *Appian.* lib. bellorum civil. 4.

magis frequens eorum numerus convenit, quæ distinctione adhibita mediam quodammodo viam sequi videtur, vt si ob maiestatis crimen, vel patriæ prodicionem proscrip- tus fuerit pater, impunè occidi à liberis possit, si verò ob aliam causam, non ita. Quæ opinio *Bart.* (2) *Angelo*, *Paulo Castrensi*, & antiquioribus alijs arrisit, & communi omnium ferè recentiorum ore probatur. (3) *Mihi* verò (tantum pietati/tribuo) etiam in hoc casu filio patrem occidere nequaquã licere, magis arridet; nam & si lex civilis, publicos hostes, & maiestatis reos, cognationis & agnationis iuribus & effectibus privet, (4) naturalis tamen sanguinis qualitas, & debita parentibus pietas nullo pacto aboleri, nulloque iure dirimi potest, vt passim Iureconsulti testantur, (5) vnde & alimenta his proscrip- tis, à filijs deberi, & reliqua omnia, quæ natu- ralem causam habent, manere eis incolumia, licet adven- tur plures, plurimi alij fatentur: (6) Et quamvis occidendi proscrip- tum, sive perduellionis damnatum, potestas omni- bus fiat; cum tamen id necessitati non subijciatur, quod po- testati, seu voluntati committitur, (7) non omnino impium filij facinus impunitum relinqui debere censerem, qui de patris vita, pro qua optimum consilium capere debuit, tam iniquum sumpsit arbitrium. Cum nèque patronum (cui pa- trem præferri, vel *Agellij* (8) testimonio probatur) impu- nè possit libertus etiam in casu permissio, vt *Modestinus* (9) docet, vita privare: nèque (vt in receptatoribus *Paulus* (10) scribit) par sit eorum delictum, qui nihil ad se pertinentes homines occiderunt, & eorum, qui non affines quidem, vel cognatos, sed patrem ipsum pro quo mori debuerant, in- terfecerint. Vnde meritò à *Valerio Maximo*, (11) & alijs, cuiusdam filij crudelitas execratur, qui patrem tonantibus bellis civilibus proscrip- tum, & apud clientulum securè la- tentem, militibus prodidit, eoque nomine à sanguinarijs tribunis, patris bona, delationis præmium accepit. Contra verò eum eximijs laudis, & pietatis encomijs *Appianus*. (12) extollit, qui in trium- viralis proscriptionis turbine, senio iam affectum patrem *Oppium* nomine, vtque manere lice- ret deprecantem, non prius dereliquit, quam extra portam

urbis tutò sistere posset; indèque humeris impositum Siciliam vsque, indefesso animo, cui paternus amor vires supeditabat, perduxit incolumem. Sed nèque minoribus laudibus, ignobilem quamdam & humilem puerperam, Valerius (13) prosequitur, quæ cum matrem supplicij causa, carere, vbi ut fame periret damnata erat, inclusam haberet; cum impetrasset à ianitore auditum, semper excussa, ne quid inferret cibi, vberibus suis eam alens tandem inventa fuit; quo miraculo, ut Plinij (14) verbis utar, *matris salus donata filie pietate est, ambaque perpetuis alimentis: & ille locus eidem consecratus est Dea, C. Quinctio, M. Attilio Confess. templo Pietatis in illius carceris loco structo.* Ergo quidquid integrum collegium tenuerit, cui hanc quæstionem fuisse à civitate Tudertina commissam Bart. (15) refert, & quidquid in Baldazo quodam vsu venisse, qui patrem proscriptum impunè necavit, memoret Alexand. (16) ego adduci non possum ut credam, filio, etiam in hoc casu, patris necem impunè cessuram. Quod eò constantius defendo, quòd videam mecum Angelum, (17) Decium, Fortun. Gare. & Didacum Covarruv. sentire, & eandem opinionem probare. Necnon Cæpolam, (18) qui quòd plus est, extraneos opem filio dantes, hoc in casu teneri vult, quamvis alias neutiquam tenerentur. Planè si pater aliquid contra patriam, vel patriæ parentem Principem hostili animo molitur, aut etiam in catholicæ fidei perniciem, qua violata vix potest vlla Resp. incolumis esse, aliquid tentare præsumat, non dubitarem filium absolvere, qui vbi nihil rogando profecerit, patris scelus vel detulerit iudici, vel desperatis rebus, & nulla alia remedij forma relicta, in illum manus iniecerit. Hoc namque concors omnium vtriusque iuris interpretum schola (19) confirmat, & efficacissima ratione defenditur, quippè quòd non possit pater in Rempublicam facere, quin simul filio vim & iniuriam inferre videatur, quam etiam contra patrem propulsare licere, omnes cum Florent. (20) testantur. Vnde in Apolog. Tertul. *In reos, inquit, maiestatis, & publicos hostes omnis homo miles est.* Et eum minimè parentis loco habendum, nèque ut talem lugendum Marcel-

(13) Valer. li. 5. c. 4

(14) Plin. li. 7. c. 26

(15) Bart. in d. l. si adulterium, §. libert. D. de adult.

(16) Alex. ad Bar. in d. §. liber. Contra in mem. verb. banitus, el. 3.

(17) Ang. in d. §. liberto. Decius in c. quæ in Ecclesiarij, n. 14. de conflict. Forum. in l. veluti 9. colum. vers. ex superioribus. Covarr. de spons. c. 7. §. 7. n. 5. & in c. Rainu. in initio, nu. 9.

(18) Cæpol. conf. 5 num. 29. cum seqq. quem refert, & sequitur Tib. Deo lib. 9. crim. c. 13. n. 6.

(19) Ita tenent Fortun. Covar. & supradicti omnes, Carrer. tt. de homi. vers. 9. quarto. n. 27. Plaza d. c. 22. n. 15. Simancas in cathol. instit. tit. 29. nu. 35. cum multis sequentibus. Pet. Gerar. sing. 2. Mant. sing. 155. & in Enchirid. c. 242. Duñas regul. 686. amplia. & late Cenedo collectan. 20. ad decret.

(20) Flor. in l. ut vim, de iust. & iur.

(21) *Marc. in l. mi
nimè 35. de relig.
vide omnino Du-
rant. Casel. 2. var. c.
3. & Tib. Decian. sup.
c. 15. nu. 9. & 10.
(22) Tull. 3. offic.*

(23) *L. I. §. fed si
servus, de vent. inf
pir. l. 1. §. generali-
ter, de vent. in pos.
mitt. l. 3. §. quod pa-
ter, demun. & ho-
nor.*

(24) *Pomp. in l. ve
luti, de iust. & iur.*

(25) *Fortun. in d. l.
veluti, col. 10.*

(26) *Plato in Crit.*

(27) *Cicer. 1. offic.*

(28) *Stob. ferm. 37*

(29) *Varro relatus
à Nonio.*

(30) *Coler. parerg.
c. 34.*

(31) *Cicer. lib. 1.
de Repub.*

(32) *Valer. lib. 5. c.
6. in princip.*

(33) *Valer. d. lib. 5
c. 8. Florus lib. 1. c. 9.
Aug. de civit. Dei,
lib. 3. ca. 16. Policr.
lib. 4. c. 11.*

lus (21) admonuit: *Qui ad patriam delendam, & parentes, & liberos interficiendos venerit; quod si filius patrem, aut pater filium occidisset sine scelere, etiam premio afficiendum.* Id quod elegantissime Marcus Tullius (22) expressit, sic in-
quiens: *Quid si tyrannidem occupare, si patriam prodere cona-
bitur pater, silebit ne filius? Imò vero obsecrabit patrem ne id
faciat; si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiam, ad extre-
mum si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem ante-
ponet saluti patris.* Etenim vt multis Iurisperitorum (23)
testimonijs cavetur, non parentibus tantum, sed præcipuè
Reipublicæ nascimur; quam in pari causa præferri debere,
quicquid litteræ ordine Pomp. (24) parentes præponat, op-
timè post longam disputationem concludit Fortunius, (25)
& ex Platonis (26) sententia colligitur, à qua non longè Ci-
cero (27) abest, & alij ex Græcis Philosophis, quorum verba
latè congerit Stobæus. (28) Vnde Varro (29) scitè admo-
dum, patriam maiorem parentem appellat, sic inquit: *Sz
qui patriam maiorem parentem extinguit, in eo culpa est; quod
facit pro sua parte is qui se eunuchat, aut aliqua liberos produ-
cit; vbi vt hoc obiter animadvertam, verbum producit, non
procreat significat, sed differt, & impedit, vt & verba præce-
dentia suadent, & rectè Christophorus Colerus (30) prævi-
dit. Sed & Cicero (31) non minùs venustè antiquiorem, si-
ve potiorem parentem patriam dixit: *Sed quoniam, inquit,
plura beneficia continet patria, & est antiquior parens quàm is
qui creavit: maior profecto ei, quàm parenti debetur gratia.*
Valerius (32) quòque hoc idem non inelegantioribus ver-
bis edocuit: *Arctissimis, ait, sanguinis vinculis pietas sa-
tisfecit; restat nunc, vt patriæ exhibeatur: cuius maiestati,
etiam illa, quæ Deorum numinibus æquatur, auctoritas paren-
tum, vires suas subiecit, fraterna quòque charitas æquo animo
ac libenti cedit, summa quidem eum ratione; quia eversa domo,
intempratus Reip. status manere potest: urbis ruina, penates om-
nium trahat secum necesse est.* Et sanè nèque exemplis desti-
tuimur, quibus præstantiorem esse patriæ, quàm parentum,
aut liberorum causam manifestetur. Nam Lucium Brutum,
Valerio, (33) & alijs referentibus, legitimos filios suos Tar-*

qui-

quini j dominationem à se expulsam revocare conantes, cō-
prehensos, pròque tribunali virgis cæsos, ad palum religa-
tos, securi percuti iussisse. Cuius exemplum Darius, & alij,
quorum Plutar. (34) meminit sequuti sunt: Et vt interim
Epaminondani, Manlium Torquatum, & Postumium Ti-
burtium omittam, qui filios, vt passim tradunt auctores, (35)
ob militiæ ordinem non servatum morti dedere; quò forte
respexit Paulus, (36) dum ait: *Disciplinam castrorum anti-
quiores fuisse Romanis, quàm charitas liberorum*; silentio
Avidij Calsij memorabile factum involui non potest, qui fi-
lium Tribunum, qui legem Agrariam primus tulerat, mul-
tisque modis populariter hominum animos sui amore de-
vinctos tenebat, ob affectati regni crimen domi damnavit,
verberibusque affectum necari iussit, ac peculium eius Ce-
reri consecravit, vt Plinius, (37) Florus, & alij prodidere.
Marij quoque, & Erechthei consimile factum narrat Plutar-
chus, (38) qui patriæ charitati, natura postposita, in som-
nis præmoniti, se victoriam consequuturos si prius Dijs vi-
ctimas filias facerent: nihil cunctati, eas animo libenti sa-
crificarunt.

(34) Plutar. in pa-
rallel. c. 23. & seq.

(35) Plutar. sup. c.
13. Plin. lib. 34. c. 4.
Agellius lib. 9. c. 13.
Valer. sup. & lib. 2.
cap. 7.

(36) Paul. I. C. in I.
postliminium, §.
filius, de captivis.

(37) Plin. d. II. 34.
c. 4. Flor. lib. 1. c. 26.

(38) Plutar. in
paral. c. 40. & 41.

CAPVT QVINTVM.

*Expositum etiam filium, & à patre quavis occasione relictum,
si agnitum patrem occiderit, parricidij teneri, contra omnes
defendimus. De expositis liberis plura. Thebanorum, Roma-
norumque de exponentibus leges. Naturaliter etiam male
meritis parentibus ob solum vitæ beneficium, pietatem à fi-
lijs deberi. Hoc Valerij, & Ciceron. verbis, & Manlij Tor-
quati exemplo probatum.*

VPRADICTIS proximè quæstio illa videtur ac-
cedere, an filius qui patrem occiderit, à quo san-
guinolentus, id est recens natus expositus sit, vel
postea languidus, & infirmus sine iusta causa in xe-
none, seu hospitali relictus, parricidij poena, vel ordinario
tantum homicidij supplicio veniat afficiendus? Et quidem